

УДК 332.1

DOI <https://doi.org/10.32782/2312-7872.2.2025.4>

Красівська Галина Олександрівна
кандидат економічних наук, старший дослідник,
провідний науковий співробітник відділу проблем
формування соціального капіталу,
Інститут демографії та проблем якості життя
Національної академії наук України
ORCID ID: 0000-0002-0239-8855

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ПОТЕНЦІАЛУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ЩОДО ВИКОНАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

Анотація. З'ясовано, що проблематика складних життєвих обставин на рівні громади має охоплювати більш широкий комплекс заходів, який працює на упередження ризиків потрапляння в складні життєві обставини та охоплює політику зайнятості, формування й перерозподілу доходів в громаді, а також надання матеріальної допомоги. Запропоновано розглядати потенціал територіальних громад щодо виконання соціальних зобов'язань як кумулятивний результат їх тривалого соціально-економічного розвитку на основі скоординованої системи взаємопов'язаних елементів державної і місцевої політики. Зазначено, що територіальна громада володіє наявним та перспективним потенціалом соціально-економічного розвитку. Перший з них в узагальненому вигляді характеризує ступінь використання організаційно-економічних можливостей громади у наданні базових соціальних послуг з боку місцевої влади, бізнесу, громадських організацій з орієнтацією на реальну і потенційну чисельність одержувачів послуг та можливі обсяги фінансування. Перспективний потенціал громади відображає її максимальну спроможність у цій сфері – це ті можливості і ресурси, які за певних умов можуть бути залучені у цю сферу, але поки що не використовуються з різних причин. Розроблено алгоритм оцінки потенціалу територіальних громад у виконанні соціальних зобов'язань, який містить мету, етапи, а також напрями, показники та критерії оцінки. Проаналізовано практику оцінювання потенціалу громад і територій та систематизовано найбільш поширені її методи: інтервальної бальної оцінки, індексний; метод ранжування за певними індикаторами; бальна оцінка. Обґрунтовано основні методичні підходи, які можуть бути застосовані в оцінці потенціалу громад, до яких належать факторний, ресурсний, результативний, комплексний, ситуативний, інтегральний, відтворювальний, порівняльний та системний. Доведено доцільність використання системного підходу в оцінці потенціалу громади щодо виконання соціальних зобов'язань, через змогу оцінити кожний з елементів сукупності складових, які визначають реалізований та нереалізований потенціал територіальної громади у соціальній сфері. Запропоновано в основу оцінки потенціалу територіальних громад у сфері соціальних повноважень покласти визначення рівня їх самодостатності як однієї із головних цілей розвитку в умовах децентралізації управління. З цією метою можуть бути застосовані коефіцієнти спроможності та бюджетного забезпечення. Систематизовано інформаційні джерела оцінки потенціалу територіальних громад.

Ключові слова: територіальні громади, соціальні зобов'язання, методичні підходи, самодостатність, інтегральна оцінка, соціальні послуги.

Постановка проблеми. Реалізацією завдань адміністративно-територіальної реформи в Україні сформовано нову просторову конфігурацію територіальних громад, що істотно вплинуло на умови формування їх потенціалу та можливості успішного виконання соціальних зобов'язань. Внаслідок децентралізації трансформовано основні структурні, управлінські та фінансові характеристики територіальних громад, посилено вплив ендегенних чинників розвитку, необхідних для ефективної реалізації соціальної політики на локальному рівні. Розгортання воєнних дій на території України ускладнило подальшу реалізацію завдань реформи децентралізації та водночас збільшило чисельність громадян, які потрапили в складні життєві обставини через зміну місця проживання, втрату роботи, хвороби, обумовлені погіршенням санітарно-епідеміологічної ситуації на деокупованих і тимчасово окупованих територіях. Соціально-економічні диспропорції у потенціалах територіальних громад, сформовані у довоєнний період, посилено ризиками і загрозами воєнного періоду. В цих умовах зростає актуальність дослідження методичних підходів до оцінки потенціалу територіальних громад з метою забезпечення виконання їх соціальних зобов'язань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти оцінки потенціалу територіальних громад у контексті їх спроможності розглянуто в наукових працях, серед яких Пріхно І., Проданова Л. [3], Присяжна Т. [2], Сахарнацька Л.І., Лепа В.В. [5], Траньович Ю. П., Мікловда В. В.,

Чакіи О. І., Мінкович В. Т. [6]. У зв'язку із війною виникають нові виклики, пов'язані з мотиваційним, інституційним і інвестиційним забезпеченням сфери соціальних послуг для вразливих груп населення. Це потребує створення нових об'єктів соціальної інфраструктури, залучення кваліфікованих соціальних працівників, а також налагодження ефективної взаємодії та співпраці між громадами, місцевим бізнесом, владою та громадськими організаціями.

Метою статті є дослідження різних методичних підходів та визначення найбільш актуальних методів оцінки потенціалу територіальних громад у сфері виконання соціальних зобов'язань.

Виклад основного матеріалу дослідження. Слід зазначити, що держава здійснює активну законотворчу діяльність у напрямі досягнення відповідності між новою системою адміністративно-територіального управління – з одного боку, та системою, яка забезпечує успішне виконання громадою соціальних повноважень – з іншого. Закон України «Про соціальні послуги» [4], введений у дію з 1 січня 2020 року, орієнтований на адаптацію системи надання соціальних послуг на місцевому рівні до завдань, визначених децентралізацією управління. Пріоритетним напрямом у цій сфері визнано профілактику складних життєвих обставин (СЖО), яка полягає в консультативній, психологічній та юридичній допомозі населенню. В цьому контексті слід зазначити, що проблематика складних життєвих обставин на рівні громади має розглядатись як більш широкий комплекс заходів, що працює на упередження ризиків потрапляння в СЖО (політика зайнятості, формування та перерозподілу доходів в громаді та надання матеріальної допомоги). У політиці, спрямованій на зміцнення потенціалу громади у сфері соціальних повноважень, мають домінувати напрями з формування ефективного місцевого ринку праці, підтримки підприємницької діяльності, поширення стартапів з відповідною системою їх кредитування. Саме ці напрями мають бути представлені в місцевих стратегіях розвитку територіальних громад, розроблених з використанням переваг балансового методу, який враховує співвідношення реальних потреб і ресурсів, необхідних для їх задоволення (мінімізації розриву між ними є базовою стратегічною метою новоствореної адміністративно-територіальної одиниці).

Будь-яка територіальна громада володіє наявним (реалізованим) та перспективним (нереалізованим) потенціалом соціально-економічного розвитку. Перший з них в узагальненому вигляді характеризує ступінь використання організаційно-економічних можливостей громади у наданні базових соціальних послуг з боку місцевої влади, бізнесу, громадських організацій з орієнтацією на реальну і потенційну чисельність одержувачів послуг та можливі обсяги фінансування. Перспективний потенціал громади відображає її максимальну спроможність у цій сфері – це ті можливості і ресурси (кадри, інфраструктура, фінансові активи), які за певних умов можуть бути залучені у цю сферу, але поки що не використовуються з різних причин (управлінські, мотиваційні чи організаційні обмеження). Застосування критеріїв якості, ефективності, раціонального використання ресурсів прийнятні для оцінок як реалізованого, так і нереалізованого потенціалу громад у соціальній сфері.

Важливо досягти динамічної рівноваги між основними чинниками, що впливають на організацію надання соціальних послуг на місцевому рівні та по суті визначають її ефективність – потребою у соціальних послугах – з одного боку, та фінансово-матеріальним забезпеченням, кадрами та місцевим управлінням – з іншого. Лише за таких умов можна досягти максимальної ефективності функціонування системи надання соціальних послуг з урахуванням потреб й інтересів громади. Враховуючи викладене вище, потенціал територіальних громад щодо виконання соціальних зобов'язань доцільно розглядати і оцінювати як кумулятивний результат їх тривалого соціально-економічного розвитку на основі скоординованої системи взаємопов'язаних елементів державної і місцевої політики. Саме вони дають змогу досягти як тактичних, так і стратегічно важливих цілей політики розвитку громад, серед яких пріоритетне місце належить задоволенню потреб населення у соціальних послугах.

За будь-якого прийнятого варіанту оцінки потенціалу громад першочергово визначається її мета і етапи, а також напрями, показники та критерії (рис. 1). На основі аналізу різноманітних джерел створеної інформаційної бази здійснюється оцінка потенціалу з метою визначення його реалізованої і нереалізованої складових з наступним розробленням відповідних рекомендацій для структур місцевого самоврядування та регіональних органів управління.

Основними інформаційними джерелами оцінки потенціалу громад є первинна статистична інформація, дані Державної служби статистики України, інформація про громаду в районних та обласних органах виконавчої влади, дані Міністерства розвитку громад та територій України, дані державних реєстрів, Інтегрованої інформаційної системи «Соціальна громада». Під час оцінки важливо виявити ефективність виконання громадою соціальних зобов'язань на основі співставлення одержаних результатів та обсягів залучених ресурсів. За допомогою таких оцінок забезпечується зворотній зв'язок між суб'єктами, залученими до надання соціальних послуг.

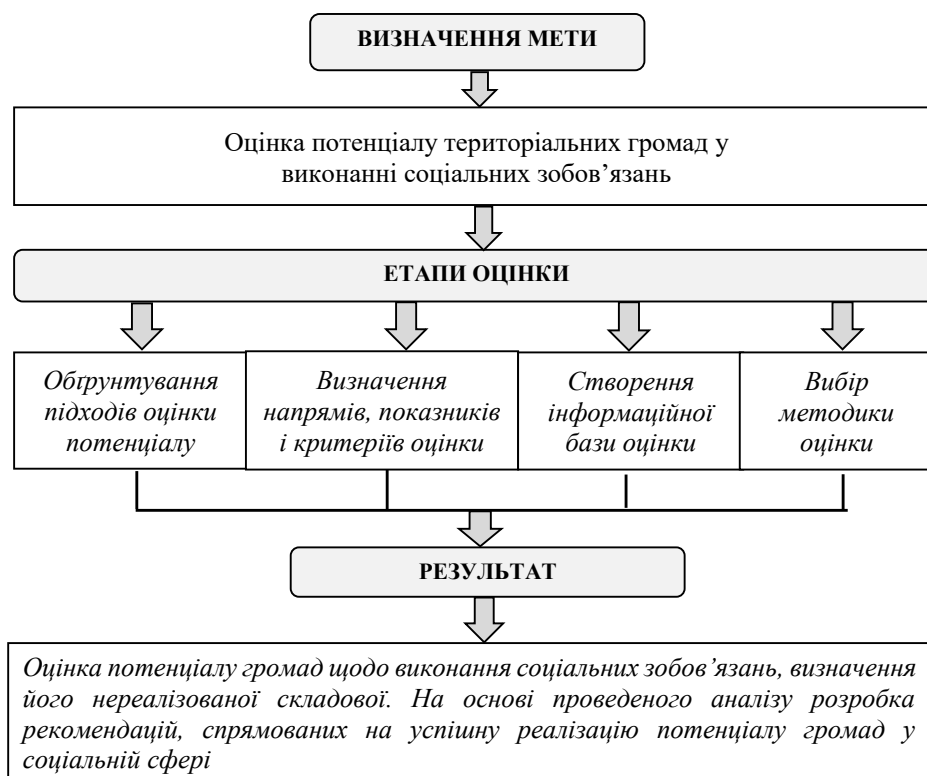

Рисунок 1 – Алгоритм оцінки потенціалу територіальних громад у виконанні соціальних зобов'язань

Джерело: розроблено автором

Важливо враховувати, що оцінювання потенціалу територіальних громад є необхідним елементом стратегічного планування їх розвитку [1, с. 42], яке здійснюється зазвичай на постійній основі та охоплює:

- попереднє оцінювання (ex-ante), яке проводять на етапі розроблення стратегії, програми, проекту чи іншого документа, орієнтовано на виявлення ймовірності виникнення ризиків у реалізації конкретних завдань;
- проміжне оцінювання (ex-mid) здійснюють з метою визначення рівня досягнення очікуваних результатів на кожному із запланованих етапів та виявлення можливих проблем у цій сфері;
- підсумкове оцінювання (ex-post) здійснюють після повного завершення процесу реалізації стратегії для визначення застосування показників у вигляді індексів або процентного відхилення від аналогічних середньоукраїнських величин. Цей метод є простим у використанні, дає змогу врахувати широкий спектр показників та їх відхилення від середньоукраїнського значення;
- використання інтервальної бальної оцінки для побудови інтегрального показника є простим у розрахунку та добре інтерпретує результати оцінки. Потребує експертного визначення інтервалів варіації у взаємозв'язку із значенням бальної оцінки, містить елементи суб'єктивності;
- ранжування показників з їх подальшим агрегуванням передбачає визначення відповідного місця з наступним узагальненням бальної оцінки для кожного об'єкта дослідження. Дає змогу здійснити комплексну оцінку, але не враховує вагомість обраних показників;
- побудова інтегрального показника на основі системи індикаторів, які агреговані із використанням багатомірного порівняльного аналізу. Перевагою є як врахування абсолютних величин вихідних показників, так і ступеню їх близькості до показників еталонного об'єкта. Призначений для оцінки поточного стану потенціалу без урахування його динамічних характеристик.
- відповідності між запланованими і фактично одержаними результатами.

Актуальність такого оцінювання потенціалу територіальних громад зберігається на кожному з етапів їх соціально-економічного розвитку. Попередня оцінка дає змогу з'ясувати чи достатньо наявного потенціалу громад (кадрових, фінансових, матеріальних ресурсів, операційності їх використання) залучено для виконання тих чи інших завдань.

В практиці оцінювання потенціалу громад і територій знайшли широке застосування різні методи, найбільш поширеними є: метод інтервальної бальної оцінки; індексний; метод ранжування за пев-

ними індикаторами; бальна оцінка. Кожний з цих методів має певні недоліки і переваги, конкретну сферу застосування; вибір тих чи інших методів підпорядкований завданням дослідження, його головній меті. Нерідко виникає потреба у поєднанні різних методів оцінки. З цією метою можуть застосовуватись інтегральні методи оцінки, які передбачають вихід на інтегральний показник на основі отриманих індикативних показників за окремими складовими, які характеризують демографічний, інноваційно-інвестиційний, виробничий, людський, соціальний потенціал громади.

Кожний із зазначених методів інтегральної оцінки охоплює певну сукупність технічних прийомів аналізу: логічні методи обробки інформації (метод порівняння, середніх та відносних величин, графічний, балансовий, експертний); способи детермінованого факторного аналізу (ланцюгової підстановки, абсолютних та відносних різниць, індексний, логарифмування); методи стохастичного факторного аналізу (кореляційний, дисперсний, регресійний, кластерний); методи оптимізаційного вирішення економічних завдань (лінійного програмування, дослідження операцій та ін.).

В основу оцінки потенціалу територіальних громад у сфері соціальних повноважень доцільно покласти визначення рівня їх самодостатності як однієї із головних цілей розвитку в умовах децентралізації управління. З цією метою можуть бути застосовані коефіцієнти спроможності (видатки до суми податків і доходів) та бюджетного забезпечення (податки і доходи до чисельності населення). У разі потреби можна поглибити оцінку фінансової спроможності територіальних громад у сфері соціальних повноважень, яка передбачає певну послідовність етапів аналізу, зокрема: формування кількісних характеристик фінансової спроможності бюджету громади; виявлення і аналіз практичних проблем бюджетування з оцінкою раціональності використання коштів на соціальні потреби; аналіз боргоспроможності бюджету територіальної громади, в тому числі стосовно місцевих запозичень, місцевих гарантій та муніципального боргу; аналіз використання цільових бюджетних та позабюджетних фондів соціального спрямування; оцінка можливостей формування власних фінансових ресурсів чи залучення альтернативних джерел надходження доходів.

Заслужовує на увагу такий підхід до оцінки рівня самодостатності громад, який може бути застосований відносно виконання певних соціальних повноважень. Насамперед, визначають обсяги доходів загального фонду бюджету як суму власних доходів, різниці базової та реверсної дотації, додаткової дотації, освітньої та медичної субвенцій. Видатки сумують за цільовим призначенням. За величиною балансу (різниця між доходами та видатками) визначають рівень самодостатності громади. На основі результатів оцінки балансу можна дійти висновку щодо потенціалу самодостатності громади у вирішенні будь-якого соціального завдання. Ідеальним визнано варіант, коли обсяг доходів дорівнює загальному обсягу видатків; якщо видатки перевищують доходи на 10 % і більше потрібно здійснювати заходи з оптимізації видатків та пошуку нових джерел доходів [7].

Слід зазначити, що оцінка потенціалу громад у сфері соціальних зобов'язань може здійснюватись за розширеним чи звуженим варіантом. Якщо оцінка здійснюватиметься за звуженим варіантом, достатньо охопити аналізом такі елементи: матеріальні ресурси організацій, залучених до надання соціальних послуг; освітньо-кваліфікаційні ресурси та професійний досвід осіб, які працюють в сферах надання соціальних послуг; сформованість структур, які надають соціальні послуги на рівні громади (відділ з питань соціального, захисту населення, центр надання соціальних послуг, служба ФСР, втому числі віддалене робоче місце, соціальний менеджер, служба у справах дітей, ЦНАП); показники рейтингування (на рівнях старостату, громади, у межах району чи області).

Якщо оцінювання потенціалу громад у сфері соціальних зобов'язань здійснюється за розширеним варіантом, то до оцінки можуть бути залучені інші підходи й показники. Основними методичними підходами, які можуть бути застосовані в оцінці потенціалу громад, є факторний, ресурсний, результативний, комплексний, ситуативний, інтегральний, відтворювальний, порівняльний та системний (рис. 2). Наразі найбільшого поширення в оцінюванні набув ресурсний підхід, за якого потенціал громад розглядають як сукупність певних ресурсів (природних, матеріальних, фінансових, людських), необхідних для виконання соціальних зобов'язань.

Деяко звуженим є факторний підхід, який передбачає аналітичну оцінку факторів та умов, необхідних для виконання соціальних зобов'язань. Результативний підхід реалізується через оцінку співвідношення обсягів наданих соціальних послуг та витрат на них. Переваги цих методів по суті об'єднано у комплексному підході. На відміну від зазначених вище, ситуативний підхід орієнтований на визначення ступеня задоволення поточної потреби у соціальних послугах у конкретний проміжок часу. У разі застосування інтегрального підходу з'являється можливість оцінити здатність громади виконувати соціальні зобов'язання в коротко-, середньо- та довгостроковій перспективі, враховуючи різні аспекти і напрями її функціонування. За порівняльним підходом оцінка потенціалу різних громад ґрунтується на визначенні їх спроможності в дотриманні стандартів, норм або еталонних індикаторів.

Рисунок 2 – Методичні підходи для оцінки потенціалу територіальних громад щодо виконання соціальних зобов'язань

Джерело: розроблено автором

Системний підхід в оцінці потенціалу громади щодо виконання соціальних зобов'язань, який ми пропонуємо використовувати, має низку переваг. Передовсім він дає змогу оцінити кожний з елементів сукупності складових, які визначають реалізований та нереалізований потенціал територіальної громади у соціальній сфері. За системним підходом потенціал територіальної громади може бути розглянутий як структура, що має низку ознак: наявність підсистем із певними особливостями розвитку (фінансово-економічна, інфраструктурна, кадрова, управлінська); ієрархічну підпорядкованість елементів, їх цілеспрямованість та керованість (зокрема, пріоритетність наповнення місцевих бюджетів, залежність від них кадрової та інфраструктурної складової); різноманіття виконуваних функцій (захисна, функція соціалізації, мінімізації дисбалансів тощо).

Висновки. Отже, потенціал територіальних громад у виконанні соціальних зобов'язань є сукупним результатом їх тривалого соціально-економічного розвитку, заснованого на скоординованій системі взаємопов'язаних елементів державної та місцевої політики. Наукові дослідження засвідчили існування значної кількості методичних підходів до оцінки потенціалу територіальних громад щодо виконання соціальних зобов'язань, які дають змогу здійснити оцінку відповідно до цільових потреб адміністративно-територіальних одиниць, виявити нові можливості та скорегувати заходи в сфері соціального розвитку для досягнення цілей на коротку та середньострокову перспективу. Для оцінювання потенціалу громади у виконанні соціальних зобов'язань доцільно застосовувати системний підхід, що дозволяє детально аналізувати кожен з елементів, які формують реалізований і нереалізований потенціал територіальної громади в соціальній сфері. Оцінка потенціалу територіальних громад у сфері соціальних повноважень має базуватися на визначенні рівня їх самодостатності, як однієї з ключових цілей розвитку в умовах децентралізації управління. Для цієї мети можуть бути використані коефіцієнти спроможності та бюджетного забезпечення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Берданова О., Вакуленко В. Стратегічне планування місцевого розвитку. Практичний посібник. Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO. Київ : ТОВ «Софія-А», 2012. 88 с.
2. Присяжна Т. Т. Методичні підходи до оцінки інвестиційного потенціалу територіальних громад. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 9. С. 119–126. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2023.9.119>
3. Пріхно І., Проданова Л. Методичні підходи до оцінки рівня фінансової спроможності територіальних громад. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2022. № 6. С. 7–14. DOI: [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-312-6\(1\)-1](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-312-6(1)-1)
4. Про соціальні послуги: Закон України: від 17.01.2019 р. № 2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> (дата звернення: 16.04.2025).
5. Сахарнацька Л.І., Лепа В.В. Аналіз підходів до оцінки потенціалу територіальних громад. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка»*. 2022. № 2 (60). DOI: [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2022.2\(60\).71-77](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2022.2(60).71-77).
6. Траньович Ю. П., Мікловда В. В., Чакіи О. І., Мінкович В. Т. Оцінювання фінансово-економічного потенціалу територіальних громад через аналіз бюджетних показників. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2024. Том 9. № 3. С. 351–357.
7. Фінансова спроможність бюджетів перспективних об'єднаних територіальних громад. Порядок розрахунку / Центральний офіс реформ при Міністерстві. – 32 с. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/290/finance.pdf> (дата звернення: 3.04.2025).

REFERENCES

1. Berdanova O., Vakulenko V. (2012). Strategichne planuvannya misceвого rozvytku. Praktychnyj posibnyk. [Strategic planning of local development. A practical guide]. Shvejczarsko-ukrayinskyj proekt “Pidtrymka decentralizaciyi v Ukrayini – DESPRO. Kyiv : TOV “Sofyya-A”, 88 p. (in Ukrainian)
2. Prysyzhna T. (2023) Metodychni pidxody do ocinky investytsijnogo potencialu terytorialnyx gromad [Methodological approaches to assessing the investment potential of territorial communities]. *Investytsiyi: praktyka ta dosvid. – Investments: practice and experience*, vol. 9, pp. 119–126. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2023.9.119>
3. Prihno I., Prodanova L. (2022) Metodychni pidxody do ocinky rivnya finansovoyi spromozhnosti terytorialnyx gromad [Methodological approaches to assessing the level of financial capacity of territorial communities]. *Herald of Khmelnytsky National University – Visnyk Xмельницького національного університету*, vol. 6, pp. 7–14. DOI: [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-312-6\(1\)-1](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-312-6(1)-1)
4. Pro socialni poslugy: Zakon Ukrayiny: vid 17.01.2019 r. № 2671-VIII [On social services: Law of Ukraine: of 17.01.2019 № 2671-VIII]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> (accessed August 16, 2025).
5. Saxarnaczka L., Lepa V. (2022) Analiz pidxodiv do ocinky potencialu terytorialnyx gromad [Analysis of approaches to assessing the potential of territorial communities]. *Naukovyj visnyk Uzhgorodskogo universytetu. Seriya “Ekonomika” – Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series “Economics”*, vol. 2 (60). DOI: [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2022.2\(60\).71-77](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2022.2(60).71-77).
6. Tranovych Yu. P., Miklovda V. V., Chakiy O. I., Minkovych V. T. (2024) Ocinyuvannya finansovo-ekonomichnogo potencialu terytorialnyx gromad cherez analiz byudzhethnyx pokaznykiv [Evaluation of the financial and economic potential of territorial communities through the analysis of budgetary indicators]. *Ukrayinskyj zhurnal prykladnoyi ekonomiky ta texniki – Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*, Vol. 9 (3), pp. 351–357.
7. Finansova spromozhnist byudzhethiv perspektyvnyx obyednanyx terytorialnyx gromad. Poryadok rozrakhunku [Financial capacity of budgets of prospective amalgamated territorial communities. Calculation procedure] / Centralnyj ofis reform pry Minregioni. 32 p. Available at: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/290/finance.pdf> (accessed April 3, 2025).

Halyna Kraievska

Institute for Demography and Life Quality Problems
of the National Academy of Sciences of UkraineMETHODOLOGICAL APPROACHES TO ASSESSING THE POTENTIAL
OF TERRITORIAL COMMUNITIES TO FULFILL SOCIAL RESPONSIBILITIES

Abstract. It is established that the problem of difficult living conditions at community level should cover a wider range of measures aimed at preventing the risks of falling into difficult living conditions, including employment policy, income generation and redistribution in the community, and the provision of material assistance. The author proposes to consider the potential of territorial communities to fulfill social obligations as a cumulative result of their long-term socio-economic development based on a coordinated system of interrelated elements of state and local policy. It is noted that a territorial community has an existing and promising potential for socio-economic development. The first of them in a generalized form characterizes the degree of use of organizational and economic capabilities of the community in the provision of basic social services by local authorities, business, and public organizations with a focus on the actual and potential number of service recipients and possible amounts of funding. The prospective potential of a community reflects its maximum capacity in this area – these are the capabilities and resources that, under certain conditions, can be involved in this area, but are not yet used for various reasons. An algorithm for assessing the potential of

territorial communities to fulfill social obligations has been developed, which includes the goal, stages, as well as directions, indicators and evaluation criteria. The practice of assessing the potential of communities and territories is analyzed and its most common methods are systematized: interval scoring, index, ranking method by certain indicators, and scoring. The main methodological approaches that can be used in assessing the potential of communities are substantiated, which include factor; resource, performance, comprehensive, situational, integral, reproductive, comparative and systemic. The expediency of using a systematic approach in assessing the community's potential to fulfill social obligations is proved, since it allows assessing each of the elements of the totality of components that determine the realized and unrealized potential of the territorial community in the social sphere. It is proposed that the assessment of the potential of territorial communities in the field of social responsibilities should be based on determining the level of their self-sufficiency as one of the main goals of development in the context of decentralization of governance. The information sources for assessing the potential of territorial communities are systematized.

Keywords: *territorial communities, social responsibilities, methodological approaches, self-sufficiency, integrated assessment, social services.*